

BOZP ako motivačný faktor v prácach ŠVOČ

Úvod

Jedným z hlavných cieľov štátnej politiky v oblasti BOZP je vybudovanie efektívneho systému výchovy a vzdelávania k ochrane a bezpečnosti zdravia pri práci. Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci nie je chápaná len ako protiúrazová prevencia, ale zahŕňa aj podmienky pre uspokojivú prácu, pohodu pri práci, sociálnu a právu ochranu pracovníkov. Vychádzajúc z definície práce podľa Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO), podľa ktorej je zdravie nielen neprítomnosť choroby, ale je to stav fyzickej, psychickej a sociálnej pohody. Starostlivosť o bezpečnosť a ochranu zdravia pri výchove a vzdelávaní je rovnocennou a neoddeliteľnou súčasťou školskej prípravy, realizácie a hodnotenia výchovno – vzdelávacieho procesu v školách.

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci predstavuje v súčasnosti jednu z najvýznamnejších oblastí sociálnej politiky Európskej únie a vyspelých štátov sveta. V Slovenskej republike sú ciele štátnej politiky BOZP zamerané hlavne na:

- trvalé zlepšovanie BOZP, pracovných podmienok, pracovného prostredia a znižovanie pracovných úrazov a chorôb z povolania,
- komplexný prístup k riešeniu problematiky bezpečnosti a zdravia pri práci a komplexný rozvoj pohody pri práci, zvyšovanie kultúry práce, posilnenie ekonomických stimulov a sociálnej zodpovednosti zamestnávateľov,
- posudzovanie a prevenciu rizík, na zvyšovanie schopnosti rozpoznať riziká vrátane nových rizík a zvládať ich a na progresívne opatrenia dobrej praxe,
- budovanie partnerstva medzi všetkými aktérmi, hlavne na zapájanie zamestnancov do otázok BOZP,
- vzdelávanie a podporu povedomia obyvateľstva, školskú prípravu, školenia, tréningy a motiváciu zamestnancov [*Koncepcia bezpečnosti...* 2001].

Študentská vedecká odborná činnosť (ŠVOČ) je výchovno – vzdelávacia činnosť, ktorá poskytuje priestor aktívnym študentom vzdelávajúcim sa na vysokých školách a univerzitách v SR. Na UKF v Nitre má ŠVOČ svoju dlhoročnú tradíciu a plní významnú úlohu. Každoročne je na FPV UKF v Nitre pripravovaná v odboroch matematika, fyzika, informatika, biológia, chémia, geografia, ekológia a environmentalistika. Každú katedru prezentujú talentovaní študenti, poslucháči bakalárskeho a magisterského štúdia so svojimi prácami

z rôznych oblastí. ŠVOČ je realizovaná formou individuálnej a tvorivej činnosti študentov pod odborným dohľadom. Snaha vysokoškolských pedagógov je orientovaná na študenta s cieľom motivovať ho na uplatňovanie vedeckých poznatkov. Vedecké poznatky predstavujúce dynamický, zintegrovaný a rozvíjajúci sa systém, zahrňujú procesy spočívajúce v zbieraní a overovaní informácií. Sú spracovávané za účelom hľadania nových zdrojov vedy a dopĺňovania vlastného intelektuálneho potenciálu. Cieľom ŠVOČ je nielen prezentovať výsledky vedeckého výskumu, ale aj interpretovať a dokázať svoje názory, podať a obhájiť získané informácie pred odbornou verejnosťou. ŠVOČ je organizovaná so zámerom zapojiť mladých ľudí do aktívnej odbornej činnosti a priniesť na kvalitatívnej úrovni najnovšie poznatky. Touto činnosťou je podporovaná forma ďalšieho vzdelávania mladých ľudí.

V príspevku poukazujeme na dôležitosť rozvíjať záujem o tvorivú vedeckú prácu u mladých ľudí v rámci ŠVOČ a to práve orientáciou na oblasť BOZP.

1. BOZP ako motivačný faktor

Základom pre podnietenie, usmernenie, udržiavanie a správnu orientáciu ľudského správania sa je *motivácia*. V prácach ŠVOČ ide o *vnútornú motiváciu*, ktorá predstavuje komplex činiteľov, javov a procesov. Vnútorná motivácia je pre študenta oveľa zaujímavejšia, prejavuje pri nej väčšiu trpezlivosť a pre učenie sa je oveľa dôležitejšia. Vnútorná motivácia sa chápe ako stav, ktorý „núti“ jednotlivca učiť sa z dôvodu vlastného uspokojenia a pretože učenie študenta teší [Ďurič 1981]. Sú prípady, v ktorých ide o zvnútornenie vonkajšej motivácie, t.j. o zvnútornenie vonkajších motivačných činiteľov. Zvnútornenie vonkajších motivačných činiteľov môže nastať za nasledovných podmienok: *vývinové osobitosti a motivácia, neoddeliteľné s individuálnymi osobitosťami v motivácii; minulé skúsenosti a motivácia* napr. študent počas laboratórnych cvičení pri nedodržaní zásad bezpečnej práce nedosiahol pozitívny výsledok práce; *seberealizácia a motivácia; ašpiračná úroveň a motivácia; záujmy a motivácia* napr. identifikácia a nadviazanie na záujmové sféry študenta; *znalosť výsledkov výkonu v učení; stanovenie cieľov a motivácia; tendencia dokončiť úlohu a motivácia; odmena a motivácia* [Ďurič 1981].

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci má svoje historické pozadie vzniku, sprevádza človeka po celý život. Prvé zmienky k tejto problematike sa objavujú v 18. storočí. V tomto období v centre záujmu sú špecifické choroby, ktorými trpia ľudia rôznych povolání. Neskôr sa objavujú publikácie, ktoré informujú o hygiene práce a aj bezpečnosti práce (baníctvo, hutníctvo). Problematika BOZP počas celého historického obdobia vývoja bola a je spojená s prácou a s rizikami, ktoré súvisia s nedodržiavaním zásad bezpečnej práce a to z dôvodu ohrozenia života a jeho kvality. Stretávame sa s ňou nielen na pracovisku, ale aj v každodennom živote, sprevádza nás pri každej aktívnej pracovnej činnosti. Problematika BOZP je spojená s praxou. Je málo efektívna vtedy, ak spočíva len

na zápise pravidiel a učení sa naspamäť. Je základnou podmienkou práce v prírodovedných disciplínach, ktoré sú na experimentálnom základe [Serafín 2008]. Zásada dodržiavania bezpečnosti platí v chémii dvojnásobne [Feszterová, Serafín, Jenisová 2009]. Učiteľ sa ňou musí riadiť dvojnásobne najmä počas laboratórnych cvičení. Naliehavosť požiadavky dodržiavania bezpečnej práce, dôležitosť jej výchovného významu je počas laboratórnych prác nevyhnutná. Je preto veľmi chvályhodné, že práce študentov z Katedry chémie UKF v Nitre sa v rámci prezentovaných prác ŠVOČ orientujú na dodržiavanie BOZP.

2. Práce ŠVOČ orientované na BOZP

Vývoj technických vied sa ani v nasledujúcich rokoch 21. storočia nezastaví a budú s ním spojené ďalšie prevratné objavy, ktoré môžu významne ovplyvniť myslenie, rozhodovanie a konanie človeka [Kozík 2004]. Rozvoj každej pracovnej činnosti nie je možný bez dôkladného poznania uskutočňovaných operácií, vlastností spracovávaného materiálu ako aj podmienok súvisiacich s dodržiavaním zásad bezpečnej práce. Rozvíjanie starostlivosti o život a zdravie pri práci, ako aj optimalizovanie pracovných podmienok sú nástroje humanizácie a zvyšovania kvality životného prostredia [Návrh koncepcie... 2008]. Dobrou úrovňou BOZP možno predchádzať a minimalizovať straty na ľudských životoch a zdraví vzniknuté v dôsledku pracovných úrazov a chorôb. Výsledkom prác ŠVOČ je sprostredkovanie informácií tak ako vo všetkých edukačných procesoch. V tejto súvislosti rastie význam študentskej vedeckej odbornej činnosti, ktorú je možno využiť nielen na zvýšenie teoretických vedomostí, ale aj na ich aplikáciu v praxi a to pri sledovaní dodržiavania zásad bezpečnej práce ako nevyhnutnej podmienky práce pri všetkých pracovných činnostiach. Je preto vítané ak sa študenti zapájajú do týchto výskumov práve v rámci ŠVOČ, ktorá poskytuje dostatočný priestor na overenie si teoretických vedomostí v praxi. Ide predovšetkým o využívanie znalostí a skúseností z chemických disciplín využívaných v technologických postupoch.

Témy súvisiace s dodržiavaním BOZP odprezentované na Katedre chémie UKF v Nitre:

- Riziká vyplývajúce z nedodržiavania zásad BOZP,
- Ochrana zdravia zamestnancov pred chemickými faktormi prostredia vo vybranej priemyselnej oblasti,
- Zásady BOZP a ich dôležitosť v praxi,
- Ochrana a bezpečnosť pri práci v chemickom laboratóriu,
- Ochrana a bezpečnosť pri práci na základných a stredných školách,
- E – vzdelávací kurz k bezpečnosti práce v chemickom laboratóriu a prvá pomoc,
- Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci – poskytnutie prvej pomoci počas laboratórnych cvičení z analytickej chémie.

Záver

Vedomosti a znalosti súvisiace s dodržiavaním zásad bezpečnej práce sú získané na základe dlhoročných skúsenosti z praxe. Sú to skúsenosti, ktoré sa opierajú aj o požiadavky trhu práce, kde sa uplatnia osoby, ktoré sú kreatívne, využívajúce potenciál svojich vedomostí. Je preto dôležité, aby sa študenti zapájali do aktivít súvisiacich s danou problematikou nielen formou záverečných prác (bakalárskych, magisterských), ale aj formou prác ŠVOČ. Informácie prezentované v prácach ŠVOČ pred odbornou verejnosťou sú príležitosťou a vítanou skúsenosťou, ktorú môžu využiť v ďalšej študijnej, ale aj pracovnej orientácii. Sú tiež formou samovzdelávania súvisiaceho s potrebou rozširovania a zlepšovania vedomostí.

Práca vznikla s podporou grantu KEGA 041UKF-4/2011.

Literatúra

- Ďurič L. (1981), *Úvod do pedagogickej psychológie*, Bratislava: SPN 1981, 300 s.
- Feszterová M., Serafín Č., Jenisová Z. (2009), *Chemické laboratórium a ochrana zdravia pri práci*. Nitra: UKF, 120 s. ISBN 978-80-8094-607-4.
- Koncepcia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike na roky 2008 až 2012 (aktualizovaná)* (2001). Dostupné na internete: www.employment.gov.sk
- Kozík T. (2004), *Technika versus humanizmus* [in:] XVIII. DIDMATECH Technika-Informatyka-Edukacja. Rzeszów: FOSZE, s. 51–56. ISBN 83-88845-39-X.
- Návrh koncepcie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike na roky 2008 až 2012*. Číslo materiálu: UV – 2352/2008 R. č.: 31988/2007-II/1. (Podnet: Bod. B.1 uznesenia vlády SR č. 660/2007. MPSV SR 2008, Rokovanie: 84/2008 zo dňa 20.02.2008).
- Serafín Č. (2008), *Bezpečnosť a hygiena práce* (studijná opora), 1. vydanie. Olomouc: VUP, 14 s. ISBN 978-80-2442-095-0.

Abstrakt

V príspevku poukazujeme na dôležitosť zvyšovať záujem mladých ľudí o oblasť BOZP a následne rozvíjať ich vedomosti a odborne rásť v danej oblasti. Zapojenie sa do študentskej vedeckej odbornej činnosti (ŠVOČ) je jednou z možností, ktorá dovoľuje práve mladým ľuďom naučiť sa vedecky myslieť a prezentovať svoje odborné názory v rámci tvorivých vedeckých prác. Pretože chémia ako disciplína má experimentálny charakter a mnohé odborné práce si vyžadujú výskum v laboratórnych podmienkach je dôležité zvýšiť záujem mladej generácie o dodržiavanie zásad BOZP.

Kľúčové slová: ŠVOČ (Študentská vedecká odborná činnosť), BOZP, odborný rast, schopnosť, záujem.

OSH as a Motivation Factor in ŠVOČ Works

Abstract

In the article we present how important is to increase an interest of young people in zone of OSH, with this is connected their knowledge and special growth in this zone. Participation in ŠVOČ (Student Scientific Work) is one of the opportunities which allow young people scientific thinking and presentation their special opinions through scientific works. Chemistry has an experimental character and a lot of scientific works need research in laboratory and because of this fact is very important to increase an interest of young generation in following rules of OSH.

Key words: ŠVOČ (Student Scientific Work), OSH, Special Growth, Ability, Interest.

BHP jako czynnik motywujący do pracy ŠVOČ

Streszczenie

W artykule zwrócono uwagę na znaczenie poznawania zasad BHP przez młodzież oraz rozwijania zainteresowań i umiejętności w tej dziedzinie. Udział studentów w działalności naukowej (ŠVOČ) jest jedną z możliwości, która pomaga młodym ludziom w uczeniu się naukowego myślenia oraz przedstawiania opinii ekspertów w twórczej pracy naukowej.

Słowa kluczowe: ŠVOČ (Studencka Działalność Naukowa), BHP, rozwój zawodowy, umiejętności, zainteresowania.